

Geschiedenis van het openbaar kweekschoolonderwijs in Hilversum

Van Rijksdagnormaalschool tot Rijks Pedagogische Academie

Paula van den Berg en Jos De Ley

Villa Witten Hull (uit: Raadhuis Hilversum, een gebouw voor eeuwen, uitg. Waanders).

In 1909 werden er in Hilversum aan de Huygensstraat rijksnormaallessen gegeven aan aanstaande onderwijzers, zowel 's avonds als overdag. Uit gemeentelijke stukken blijkt dat er vaak gebrek aan van alles was: bankjes, schragen, schoolborden, ook aan lokalen. Er werd geregeld verhuisd: Badhuislaan, Violenstraat en Nieuweg. Burgemeester en wethouders hadden het er maar druk mee. Toen de avondlessen in 1923 vervielen, bleef de Rijksdagnormaalschool over.

In 1914 had het Ministerie van Onderwijs er al op aangedrongen om een rijkskweekschool in Hilversum te beginnen mits er voor deugdelijke huisvesting werd gezorgd. Daar gingen vele jaren overheen, maar uiteindelijk kon de Rijksdagnormaalschool zijn intrek nemen in de villa Witten Hull aan de Oude Enghweg. Dat was maar voor vijf jaar, want dit was de plek waar het raadhuis van Dudok gebouwd zou worden.

Eerste eindexamenklas Rijkskweekschool in de tuin van Witten Hull, 19 juni 1926 (foto coll. Jos De Ley).

Periode Zeeman

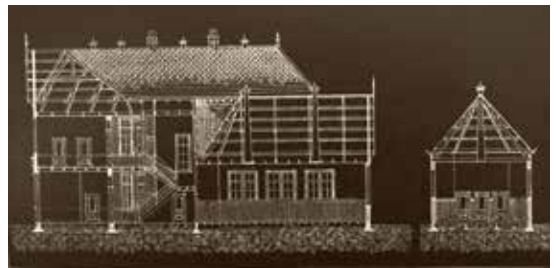
Per 1 september 1924 kreeg de Hilversumse Rijksdag-normalschool officieel een nieuwe directeur, Klaas Zeeman, en de instelling heette vanaf dat moment Rijkskweekschool. Zeeman, voormalig directeur van de normalschool in Hoogezand, was in 1923 al naar Hilversum verhuisd naar een tijdelijke woning aan de Sterrelaan. Op de voorlopige lijst van leerlingen stonden reeds 28 namen (11 jongens en 17 meisjes), gemiddeld zeventien jaar oud.

De school was al in de eerste week van 1924 van start gegaan. In de villa Witten Hull was enkele dagen voordien nog geen meubilair voorhanden. Dat heeft absoluut enige improvisatie vereist. De pionierstijd moet voor de eerste leerlingen wel een prettige en ontspannen periode zijn geweest. In de ruime villa met prachtige tuin kregen ze bijna privéles van een achttal uitmuntende vakleerkrachten, die Zeeman binnen korte tijd om zich heen wist te verzamelen. Juffrouw Ouwejan gaf nuttige handwerken, G. Fleers doceerde biologie en wis- en natuurkunde, Jelle Troelstra (zoon van de politicus) verzorgde het tekenonderwijs en Van Lohuizen de lessen Nederlands.

Gedoe over huisvesting

De directeur zelf, die aardrijkskunde gaf*, stond bekend als een uitstekend pedagoog, die bovendien graag aanschouwelijk les gaf in de vrije natuur. Bekend waren zijn educatieve fietstochten naar het Gein, waarbij onderweg uitspanning De Vink werd aangedaan.

Het gesteggel over een definitieve vestiging van de school zou nog enkele jaren duren. Een villa aan de Neuweg kwam ter sprake, maar die maakte plaats voor de bouw van een protestants-christelijke lagere school. Het gebouw van de voormalige lagere school aan de Jonkerweg 1 zou in 1929 de definitieve plek worden. Prompt nodigde Zeeman de ouders en verzorgers van zijn leerlingen uit om een kijkje in de nieuwe school te nemen. Wij stellen ons voor dat u gaarne een indruk zult willen ontvangen van de omgeving waar Uw kinderen en pupillen hun schooltijd doorbrengen. Kwekelingen werden gezien als kinderen, van 'studenten' was in die tijd nog geen sprake!

Bouwtekening van de Openbare Lagere School Jonkerweg 1, 1897, architect P. Andriessen, gemeentearchitect te Hilversum (coll. SAGV).

* Over het aardrijkskundig en cartografisch werk van Klaas Zeeman verscheen in HHT Eigen Perik 2012/1 een artikel van de hand van Paul De Ley en Jos De Ley

Onderwijs

Onder invloed van de Verlichting kwam er in de achttiende eeuw meer aandacht voor onderwijs. Zo richtte de Maatschappij tot Nut van het Algemeen (1784) leer- en kweekscholen op en de Onderwijswet van 1806 schreef voor dat er examens afgelegd dienden te worden.

Een jongeling met ambitie voor het beroep van onderwijzer kon zich aanmelden bij een lagere

school die daarvoor speciaal was aangewezen en waar hij als kwekeling begon. Zo'n school was de lagere school aan de Jonkerweg 1 (de latere Rijkskweekschool) die in 1898 voor dit doel was gebouwd. Verder werden er in 1816 op grond van Koninklijk Besluit twee rijkskweekscholen opgericht (in Haarlem en Groningen) en bestonden er sinds 1857 ook instituten voor dag- en/of avondnormaallessen.

Kaal hek

Zeeman ergerde zich aan het kale hek om het schoolterrein en deed in 1930 een verzoek aan het college van B en W om heesters te planten, die jaarlijks flink bloeien, zoals ribes, symphoricarpus, spiraea, jasmijn, amelanchier, kornoelje, deutzia, weigelia, forsythia, gouden regen, lonicera, prunus, vlier, sering, sneeuwbal. Ze kwamen het onderwijs in natuurkunde en tekenen ten goede, stelde hij, en verder kweeken ze de liefde tot de natuur aan, zoals ik bij ons vroeger verblijf in de Hull zeer duidelijk merkte. En het is van ver strekkende betekenis als onderwijzers natuurliefhebbers zijn. In de vooroorlogse jaren maakte de school een flinke groei door en raakte hij steeds meer bekend, mede door het goede onderwijs dat er werd gegeven en de prettige sfeer die er heerste. Zeeman verhuisde al spoedig met zijn gezin naar een villa op 't Hoogt. Hij had een Chevrolet, maar kwam uit zuinigheid vaak naar school op de fiets, die hij naast de voordeur parkeerde. Zeker als het regende, 'want anders werd de wagen nat'. Hij gaf boeiend en aanschouwelijk les aan de hand van eigenhandig verzameld cultuurhistorisch materiaal, zoals voorwerpen uit voormalig Nederlands-Indië, kruiden, katoenpluis en zelfs een spannende opiumpijp met een verzegeld zakje opium. Hij was auteur van leerboeken en atlanten, die op school werden gebruikt.

Pandjesjas

Regelmatig verscheen de directeur in een zwarte pandjesjas, waarvan de rugpanden dienst deden als zakken voor krijtjes. Zeeman hanteerde strikte omgangsnormen.

Hij hield niet van onderling geflirt bij de leerlingen en op snikhete dagen mochten de jongens pas hun colbert uitdoen als 'de dames' het goed vonden. Oud-leerling en voormalig Vara-medewerker Joop Söhne herinnert zich diens pedagogische stelregel, die hem bij zijn latere radiowerk voor onder meer het kleuterprogramma Olleke Bolleke van pas kwam: *Wees kind met de kinderen, wees kinderlijk, maar niet kinderachtig*. Kortom, op je hurken zitten en een zogenoemde kleuterjuffentoon aanslaan was uit den boze.

In maart 1939 diende de directeur een klacht in bij het college over de beschadiging van het schoolgebouw, vermoedelijk door de jeugd uit de buurt. Het ging om een gebroken ruit. Zeeman had de jongeren erop aangesproken en ze naar de nabije Schuttershei verwezen, waar speelgelegenheid voldoende was. Ze hadden nogal 'meesmuilend' gereageerd. Zou de politie niet eens kunnen optreden, vroeg hij in zijn brief. Zij waren daar immers *paedagogisch onderlegd*, wist hij, en bovendien leerde de ervaring dat er met de voetballende jeugd over het algemeen wel te redeneren viel.

Klaas Zeeman, eerste directeur Rijksweekschool (foto coll. Jos De Ley).

Personeel en leerlingen, ca. jaren dertig, aan de Jonkerweg (foto J.J. Kok; coll. Noord-Hollands Archief).

Oorlogsjaren

In 1939 werd de school opgeëist als mobilisatieonderkomen voor de Nederlandse soldaten. Toen dat voorbij was, namen leraren en leerlingen weer hun intrek in de school en konden de lessen weer gewoon doorgaan. Een leraar was lid van de NSB. Maar, schrijft oud-leerling Irene Stellema-Lopes Dias, *hij was niet gevaarlijk*. Toch was men op zijn hoede. In diezelfde periode meldde een aantal HBS'ers met eindexamen zich bij de kweekschool aan om te voorkomen dat zij voor de Arbeitseinsatz naar Duitsland moesten. Als je doorleerde, kreeg je namelijk dispensatie. *Het leuke daarvan was, zo schrijft Stellema-Lopes Dias, dat die jongens een vlotte, gemakkelijke en vrolijke sfeer in onze klas van elf 'ja-knikkertjes' meebrachten. Zij waren ouder en helemaal niet van plan om het eindexamen te halen.*

Aan die betrekkelijke rust kwam een einde na Dolle Dinsdag van 5 september 1944, toen abusievelijk het radiobericht werd afgegeven dat Nederland spoedig bevrijd zou zijn. De emoties barstten los, vandaar dat de Duitse leiding maatregelen nam om de orde te handhaven. Overal werden scholen geconfisqueerd om extra Duitse troepen onder te brengen. Ook de Hilversumse Rijkskweekschool moest er aan geloven. Schoolmaterialen werden in allerijl in veiligheid gebracht in de villa's Sterrelaan 27 en 29. Ook het geraamte uit het biologielokaal werd op een handkar vervoerd. Grote hilariteit was er op straat bij het zien van die macabere

optocht. (Na de oorlog, toen alles weer moest worden teruggebracht, liet een leerling per ongeluk 'ijzeren Hein' uit zijn handen glippen. Daar lag Hein met gebroken nek, niet meer te gebruiken). De lessen gingen door en de klassen werden elders ondergebracht, onder meer in de villa Graaf Florislaan 30a. Oud-leerlingen beschrijven deze periode als een bijzondere tijd, omdat je knus bij elkaar zat in kleine ruimtes, 46 leerlingen verdeeld over vier klassen.

Laatste oorlogswinter

De laatste oorlogswinter bracht kou, honger en spanning met zich mee. Handenarbeidleraar Houtman, die in het verzet zat, werd voor zijn huis door de Duitsers doodgeschoten. In het huis van een jongen die nooit vrienden mee naar huis mocht nemen, bleken tijdens de oorlog onderduikers te hebben gezeten. Toen kou en honger te heftig werden, stopten de lessen. Leraren en leerlingen bleven thuis om te overleven. Irene Stellema-Lopes Dias zag tot haar ontsteltenis haar eigen directeur zonder autoriteit, *armzalig met een pannotje in de rij staan bij de gaarkeuken. Hij was mager geworden, z'n rode koontjes verdwenen, zijn donkerblauwe jas zwabberde om hem heen.*

Na de bevrijding namen Canadese soldaten het gebouw tot eind 1945 in beslag. De uitgewoonde school leek op een bouwval en heette sindsdien de Paardenstal. De schoolkrant werd *De Ruif* genoemd, leesvoer voor leerlingen, analoog aan voer voor paarden.

Eerste en tweede klas, 1945, tijdelijke locatie aan de Graaf Florislaan (foto coll. Noord-Hollands Archief).

Wisseling van de wacht

Eind 1945 ging Zeeman met pensioen. Het afscheid werd groots gevierd in Ons Gebouw, samen met oud-leerlingen en -leraren. Er gingen vijfhonderd uitnodigingen de deur uit.

De directeur gaf het roer over aan zijn oud-leerling Remko IJzer. Het was een periode waarin veel vacatures bestonden in het basis-onderwijs. Vanaf 1946 was er op de school voor leerlingen met een HBS- of gymnasium-opleiding de mogelijkheid om in één jaar de onderwijs-akte voor de lagere school te verkrijgen. Kortom nieuw elan, waarvan het schoollied, dat Joop Söhne samen met klasgenoot Martien Waayer kort na de oorlog maakte, getuige doet. *Wij staan voor de poort van het leven. Vol van moed en levenslust, goede wil en eerlijk streven. Voor de toekomst uitgerust.*

In september 1957 ging de vijfjarige opleiding van start, met de opleiding tot volledig bevoegd onderwijzer (hoofdakte) als vast onderdeel.

Werkweek Volkshogeschool Overcinge, juli 1946 (foto coll. Ati von Glahn-IJzer).

Het IJzer-tijperk

Op 1 januari 1946 werd Remko IJzer directeur van de Rijkskweekschool in Hilversum. Het eerste wat IJzer deed, was de deuren van de Rijksgebouwendienst in Den Haag platlopen met verzoeken om 'zijn' school weer bewoonbaar te maken. Mijn leerlingen moeten weer aan de slag, zo probeerde hij. Dat bleek gemakkelijker gezegd dan gedaan, want er waren meer scholen in het land die na de woelige oorlogsjaren 'les-klaar' gemaakt moesten worden. *Nog even geduld, meneer IJzer.* Zo bleven de lessen voorlopig op de Graaf Florislaan en ook in een villa aan de Heuvellaan. Pas in september 1950 kon er aan de Jonkerweg 1 weer les worden gegeven.

IJzer had als docent opvoedkunde, Nederlands, handen-arbeid, tekenen en lichamelijke opvoeding veel ervaring. Vooral het laatste vak lag hem na aan het hart. Vanaf 1931 zat hij in een commissie voor invoering van gymnastiekonderwijs in het lesrooster. In de oorlog werd hij hoofdinspecteur lichamelijke opvoeding. Hij redde de gymnastiek uit handen van de Moffen, meent zijn dochter Ati. Door zijn toedoen werd een soort militaristische opvoeding omgebogen tot school-zwemmen. Als directeur was IJzer streng, soms onvoorspelbaar, maar hij had hart voor zijn leerlingen. Hij hield van orde, maar niet te strak. Hij wilde dat zijn

Jonkerweg 1, jaren vijftig foto (coll. Ati von Glahn-IJzer).

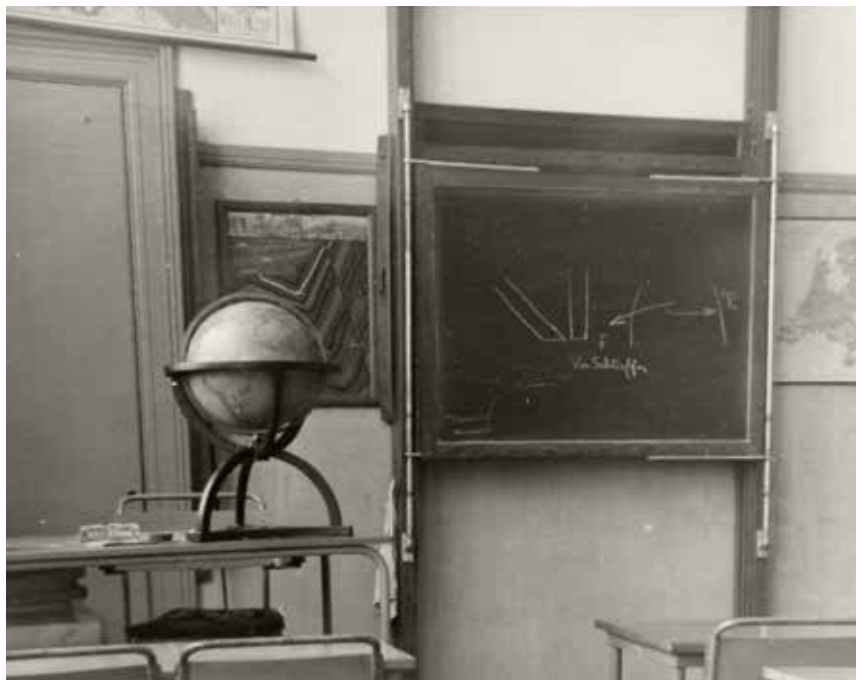
school er netjes uitzag en goede manieren dienden in acht te worden genomen, maar een grapje kon er altijd wel af.

Cartoon van Remko IJzer, gemaakt voor een 'Amerikaanse verkoping' om de kas te spekken voor de werkweek 1947 (foto coll. Ati von Glahn-IJzer).

Herinneringen van oud-leerlingen

De lessen die werden gegeven door leraren van de oude stempel zaten didactisch en pedagogisch goed in elkaar en als je iets niet snapte, kon je gerust je vinger opsteken. Bij leraar Fleers ging dat als volgt. Meneer, ik snap het niet. Steevast was zijn antwoord: Snappen? Snappen doen ze in de Langestraat, waar nieuwelingen vervolgens weer niets van snapten, totdat een oudgediende het uitlegde: In de Langestraat staat toch het Politiebureau met agenten die boeven moeten 'snappen' (vangen), vandaar.

Aardrijkskundelokaal Globe, 1955 (foto coll. Ati von Glahn-IJzer).

Jan Berits, leraar Nederlands en lid van de Landelijke Spellingcommissie, lette uiteraard goed op de d's en de t's en kon je gevaarlijke dicteezinnen voorschotelen. Het kon niet missen dat de lerares Engels de 'Miss' werd genoemd en de juf voor nuttige handwerken de 'Puf', omdat ze altijd puffend de klas binnenkwam met een tas boordevol spullen. L.P. Versteeg, meer kunstschilder dan tekenleraar, gaf les in bordtekenen. Met gekleurd bordkrijt probeerden de leerlingen iets leuks of iets moois op dat zwarte bord te maken. Er werd veel gelachen, bijvoorbeeld om een dikke olifant met te dunne poten of om een Keulse pot die maar niet symmetrisch wilde worden. Met één streek of een paar lijntjes maakte de kunstschilder er iets moois van. Gymnastiekleraar De Jong gaf, toen de 'kweek' nog geen volwaardig gymlokaal had, les in het lokaal van de naburige Vondelschool. Hij doceerde ook aan de HBS en het Gymnasium en was in Hilversum bekend als Pa de Jong.

Veel klaslokalen hadden bijnamen. Om er een paar te noemen: Lijmpot (handenarbeid), Krijtbak (tekenen), Cockpit (directeurskamer), Vingerhoed (handwerken) en de Soos (kantine).

Vernieuwende impulsen

Lex Karsemeijer, van het radiomeisjeskoor *Sweet Sixteen*, nam in 1950 de muzieklessen en de koorzang van de heer Van der Wal over. Tegen degenen die geen noten konden lezen, zei Lex: *Kijk goed naar die poppetjes tussen de strepen. Als ze hoog staan, moet je hoog zingen, als ze laag staan, zing je laag, dus poppetje-hoog-poppetje laag, kan niet missen.* Koorzang waarmee op zaterdag de week werd afgesloten, werd zo inspirerend door hem geleid dat (bijna) iedereen er met plezier naar toe ging. Het slavenkoor uit *Nabucco* dat begon met 'Va pesiero sull'ali dorate' was een muzikaal hoogstandje, maar ook allerlei oud-Hollandse liedjes werden met verve gezongen.

Elk jaar studeerde Jan Berits een toneelstuk met een groep leerlingen in. De stukken werden meestal opgevoerd in een zaal in Hilversum, waarbij ook de pers aanwezig was. Recensies waren lovend.

Piet Alkema bracht vernieuwing in het vak gymnastiek. Niet alleen wat betreft turnen, atletiek, binnen- en buitenspel en theorie (je kon op de kweekschool je gymnastiekakte behalen), maar ook wat betreft teamsport na schooltijd: volleybal en softbal in competitieverband

en sportuitwisselingen met andere kweekscholen. Op de feestavonden werden turndemonstraties op toneel gegeven. Bij handenarbeid leerde Ab Meilink hoe en wat er met materialen gedaan kon worden. Ook liet hij je het verschil zien tussen wat kunst of kitsch was. Zijn opvolger was Ati von Glahn-IJzer, dochter van de directeur.

Olifanten en tijgers

In het amfitheater waar de lessen van Fleers normaliter rustig verliepen, was er twee keer per jaar tien minuten grote onrust! Dat ging zo: *Ineens stoven we met z'n allen naar het raam. Circus Strassburger kwam voorbij, op weg naar de winterstallen onderaan de Jonkerweg. Als een stel kleuters keken we onze ogen uit naar de olifanten, de tijgers achter de tralies en naar de clowns die fratsen uithaalden. Na tien minuten liepen we weer rustig naar onze plaats. Fleers kon hier niet tegenop, hij liet het dus maar gebeuren, verbieden had geen zin, dat snapte hij ook wel.*

Werkweek Epe, 1955 (bron Fotoboekje t.g.v. sluiting school 1985).

4 juli 1955. Directeur IJzer van huis gehaald op Loosdrechtsweg 57, t.g.v. jubileum veertig jaar onderwijs (foto coll. Ati von Glahn-IJzer).

Afscheid IJzer

Op 14 juli 1961 nam Remko IJzer wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd afscheid als directeur. Zesenvestig jaar had hij zich ingezet voor het onderwijs. Het ging hem, naast de vaklessen, vooral om een allround vorming van jonge mensen die voor het beroep van onderwijzer hadden gekozen. Oud-leerlingen waren vol lof. Paula van den Berg: *In Ghana, waar ik jarenlang bij het onderwijs heb geholpen, kon ik altijd weer teruggrijpen op de lessen uit mijn kweekschooltijd. Blijkbaar waren het, zonder dat ik me dat bewust was, universele lessen.*

Excursies en werkweken

Met ingang van 1 september werd Wout Docter benoemd tot directeur. Hij was al tien jaar verbonden aan de school als wis- en natuurkundeleraar. Op dat moment knapte de school met 275 leerlingen uit zijn jasje. Zijn voorganger had zich er al sterk voor gemaakt en op 7 maart 1963 was de aanbouw aan de Jonkerwegzijde

een feit. De school werd uitgebreid met twee leslokalen en een multifunctionele ruimte. Bovendien werd de gymzaal aangepast aan de eisen van de tijd.

Directeur Wout Docter dirigeert het schoolkoor, 4 december 1965 (foto coll. Ati von Glahn-IJzer).

Werkweek in de Harz, maart 1969 (foto coll. Saskia Bogaard-Bos).

De excursies, werkweken en sportdagen die in de jaren vijftig waren begonnen, namen in de volgende decennia toe. Werkweken werden gehouden in volkshogescholen Bakkeveen, Havelte, Eerbeek, Huis ter Heide of Bergen. De leerlingen gingen er op de fiets naartoe. Er werd aan culturele en sportieve uitwisselingen gedaan met zusteropleidingen in het land, zoals de Haagse Rijkskweekschool. Degenen die voor de akte L.O. Frans studeerden, konden deelnemen aan een uitwisseling met een Franse kweekschool. Ook het destijds nog verdeelde Berlijn behoorde tot de excursiemogelijkheden, waar zowel naar de Berliner Philharmoniker werd geluisterd als naar een toespraak over de voordelen van het onderwijs in de DDR.

Volkshogeschool Olaertsduyn in Rockanje, 1968 (uit: Fotoboekje t.g.v. sluiting school 1985).

Survival in Rockanje, 1968 (uit: Fotoboekje t.g.v. sluiting school 1985).

Democratisering

In de jaren zestig had de democratisering zijn intrede gedaan met alle gevolgen van dien voor het onderwijs en de verhoudingen binnen de kweekschool. Leerlingen werden studenten en docenten werden met de voor-naam aangesproken. Er werd volop gediscussieerd en geprotesteerd. Tijdens een werkweek in Brielle met als thema 'Armoede in de derde wereldlanden' verlieten twee studenten spontaan de school om in het veld te gaan helpen. Niet echt de bedoeling, vonden de docenten, maar het tekent wel de sfeer van die tijd.

Met de komst van de Mammoetwet in 1968 werd de onderwijsinstelling in Hilversum omgedoopt tot Rijks Pedagogische Akademie (RPA). Er kwam een havo-top afdeling bij, de zogeheten eerste leerkring, voor leerlingen van de twee hoogste klassen van de havo die het onderwijs in wilden. Het had een grote toestroom van meisjes tot gevolg.

Studenten van de Hilversumse RPA liepen eind jaren zeventig te hoop tegen het beleid van de liberale onderwijsminister Arie Pais. Op het pleintje voor C&A hielden ze openbare lessen als protest tegen verhoging van het collegegeld van 650 naar 750 gulden.

Daarna werd een demonstratieve optocht door de Kerkstraat gehouden met spandoeken waarop uitspraken als 'Pais is nie wais' stonden.

Een Hilversumse ex-wethouder schreef een verontwaardigde brief naar B en W over een PvdA-verkiezingsbiljet op de binnenzijde van een raam van de school. Deze school staat bekend als zeer rood. Verkiezingspropaganda op rijksgebouwen door ambtenaren gaat ver over de schreef.

Eind jaren zeventig, zitactie op pleintje tegenover C&A, tegen beleid van onderwijsminister Pais (coll. Stevens).

Leerlingen en leraren in 1980, links directeur Guus van den Berghe (uit: Fotoboekje t.g.v. sluiting school 1985).

De nieuwe tijd. Computerlokaal op zolder, waar in de jaren tachtig lesprogramma's werden ontwikkeld. (uit: Fotoboekje t.g.v. sluiting school 1985).

De nieuwe tijd

Het afscheid van Docter in 1975 werd traditiegetrouw in combinatie met een reünie gevierd. Leraar tekenen en kunstgeschiedenis Hans Almekinders maakte met studenten een film over een dag op de kweekschool. De tijden in het lager onderwijs waren definitief veranderd. Klassikaal onderwijs had plaatsgemaakt voor projectonderwijs. De belevingswereld van het kind kwam centraal te staan. Dat alles had ook gevolgen voor het onderwijs op de kweekschool. Er werd in groepen gewerkt, lesstof werd zelf verzameld, en het maken van werkstukken was aan de orde van de dag. Ook deden nieuwe studierichtingen hun intrede, zoals onderwijs-informatica, onderwijsvernieuwing, het jonge kind en het kind met afwijkend gedrag.

De RPA in Hilversum deed volop mee. Dankzij goede contacten met Philips kwamen twaalf computers beschikbaar, die op de zolder van de school werden geïnstalleerd. In samenwerking met docenten werden lespakketten voor het basisonderwijs ontwikkeld, die via schooltelevisie en schoolbegeleidingsdiensten werden aangeboden. Zo ontstond in opdracht van de NCRV de serie 'De computer kom je overal tegen'. Ook voor de Postbank werden lessen gemaakt rond het thema 'Omgaan met geld moet je leren', waarbij informatietechnologie een belangrijke rol speelde.

Het doek valt

Het tienjarig bewind van A.F.M. (Guus) van den Berghe was behalve een vernieuwende, ook een onstuimige periode. Op een aanvankelijke toename van studenten volgde al gauw een sterke afname. Veel afgestudeerde kwekelingen kwamen niet aan het werk. Dit was niet alleen in Hilversum het geval, het was een landelijk gegeven. Het ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschappen besloot dat in 1984 gefuseerd moest worden met de RPA in Amersfoort. Per 1 augustus 1984 werd de nieuwe naam Rijks-pabo Midden Nederland.

De havo-top afdeling, bestaande uit 77 leerlingen, werd opgenomen in de nieuwe havo-mbo-opleiding van scholengemeenschap Academie de Hoogh aan de Vermeerlaan in Hilversum. Die leerlingen bleven nog een jaar in het voor sloop gereedstaande gebouw aan de Jonkerweg.

Op 1 juli 1985 viel definitief het doek. Maar niet nadat de RPA in Hilversum op 15 en 16 juni een daverend slotfeest

Schilderij van Anke Louwerse, gemaakt t.g.v. diploma-uitreiking havo 5 mei 1984, symboliseert de band tussen leerlingen en docenten. (uit: Fotoboekje t.g.v. sluiting school 1985).

met reünie had gehouden. In het fotoboekje dat bij die gelegenheid werd uitgegeven is een aantal korte herinneringen opgetekend: Vanaf de bouwtekening tot de computerruimte, vanaf werkweken in Bentveld en Epe (op de fiets) tot studiereizen naar Berlijn (met trein of vliegtuig), vanaf directeur Zeeman, via IJzer, Docter tot van den Berghe.

Omslag Fotoboekje t.g.v. van de sluiting van de school, 15 en 16 juni 1985.

Sloop en nieuwbouw

Het gebouw uit 1898 moest worden gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw. Het Rijk had het gebouw verkocht aan Ergon Beheer BV uit Apeldoorn. De buurt maakte zich hevig zorgen. Ergon bouwde van alles. Van winkels, woningen, kantoren tot kleinschalige villa's, zo las men in de krant. De burens moesten er niet aan denken dat er een winkelcentrum zou komen! Gelukkig hield de gemeente de vinger aan de pols en moest Ergon zich houden aan het bestemmingsplan voor het gebied. In diezelfde tijd gaven de buurtbewoners schriftelijk te kennen dat ze op korte termijn gekend wilden worden in de nieuwbouwplannen. Na jarenlang wachten in

Mei 1991, sloop (foto Ati von Glahn-IJzer).

Mei 1991, einde verhaal (foto Jos De Ley).

onzekerheid zagen zij het schoolgebouw in 1991 eindelijk gesloopt worden, gelijk met het neerhalen van vele monumentale bomen. Voor het mooie schoolgebouw, zoals een van de burens schreef, is nu een oerlelijk luxe appartementencomplex in de plaats gekomen, de Résidence Schuttersheide.

Bronnen:

Dit artikel is deels gebaseerd op de herinneringen, krantenknipsels, foto's en brieven van oud-leerlingen die ex-docent Ati von Glahn-IJzer ter beschikking stelde. Ook haar eigen bevindingen als leerling van de school heeft zij te boek gesteld. Deze uitgebreide documentatie is inmiddels overhandigd aan het Streekarchief Gooi en Vechtstreek.

- Noord-Hollands Archief Haarlem: Rijks Pedagogische Academie te Hilversum, toegangsnummer 352, datering 1923-1984; waarvan slechts een klein deel openbaar. (NB Veel stukken zijn verloren gegaan tijdens de fusie met de Hogeschool Midden Nederland te Utrecht, in 1986).

- Streekarchief Gooi en Vechtstreek te Hilversum: archief Gemeente Bestuur 1851-1939, nr. 4197, depot nr. 1, kastlade 21A1.
- Fotoboekje uitgegeven t.g.v. de reünie en sluiting van de school in 1985.
- Onderwijs in Hilversum, van Dorpsschool tot Media Academie, uitgave Albertus Perk, Hilversum, 2005 (hierin wordt met name de geschiedenis van de r.k. Ludgerus Kweekschool in Hilversum belicht).